

СУТНІСТЬ, РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Т.М. Тесленко, здобувач вищої освіти групи ЗБ5/1
обліково-фінансового факультету, МНАУ*

Анотація: Розкрито сутність і зміст поняття «екологічна безпека». Виявлено роль і місце екологічної безпеки в системі національної безпеки держави. Визначено основні шляхи зміцнення екологічної безпеки країни.

Ключові слова: довкілля, природні ресурси, екологічна безпека, екологічна криза.

Економічна і політична стабільність будь-якої сучасної держави, її національна безпека неможливі без вирішення екологічних проблем та створення відповідного рівня екологічної безпеки.

В юридичному сенсі безпека являє собою стан захищеності суб'єкта від погроз, шкоди або зла [1]. Під екологічною безпекою прийнято розуміти стан захищеності навколишнього природного середовища і життєво важливих інтересів громадян країни від можливого негативного впливу господарської та іншої діяльності, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, їх наслідків.

Екологічні складові економічної безпеки країн світу включають тривалість життя населення; стан здоров'я населення; рівень техногенного навантаження на навколишнє середовище; енергоємність ВВП та енергоефективність економіки; частку відновлювальних джерел у споживанні енергоресурсів; екологічну стійкість; якість повітря (обсяги викидів CO₂ в атмосферу), якість води; побутові відходи; застосування чистих та екологічно безпечних технологій; ефективність використання ресурсів; рівень забезпеченості природними ресурсами або кратність запасів природних ресурсів; вуглецева інтенсивність, урбанізація [2; 3].

За оцінками зарубіжних дослідників екологічна безпека може бути визначена в трьох вимірах: сталий розвиток і використання ресурсів; охорона навколишнього середовища в традиційному вузькому сенсі слова – підтримання чистоти повітря, води, ґрунту і тощо; мінімізація ризику в разі технологічних катастроф. Загалом розвинені країни характеризуються в 4 рази вищим рівнем екологічної безпеки порівняно з групами країн, що розвиваються. Тільки для розвинених країн характерною є тенденція до підвищення рівня безпеки [2, с. 175].

Екологічна безпека як невід'ємний атрибут соціального розвитку здійснюється на таких принципах: безумовного примату безпеки, її системності, інтернаціоналізації та добовільності; прийнятності ризику, його правового регулювання та плати за вимушений ризик; невід'ємного права громадян на здорове навколишнє середовище та свободи екологічної інформації. Останнім часом досить часто звертаються до принципу

компромісу між поколіннями, підґрунтям якого є уявлення про безпеку нащадків, яка є дорожчою від сьогоднішніх благ [4].

Для забезпечення екологічної безпеки держави в контексті сталого розвитку як в межах країни, так і на інтернаціональному рівні необхідно дотримуватися таких напрямків діяльності: регулярно оцінювати економічну ефективність в галузі забезпечення екологічної безпеки; встановлювати та дотримуватися наукової, екологічної та економічної обґрунтованості допустимого техногенного впливу на навколишнє середовище; здійснювати фінансування на рівні держави або партнерського співфінансування екологічних програм; організація господарської або іншої діяльності тільки з врахуванням наслідків для навколишнього середовища; використання міських виробничих зон після їх рекультивації та перепрофілювання, як резерву територіального розвитку під житлове та суспільне використання; розроблення та впровадження заходів щодо поліпшення якості життя громадян; впровадження державного екологічного контролю та моніторингу; розвиток систем страхування від наслідків екологічних, природних, техногенних лих, а також аварій, які можуть мати екологічні наслідки; прозорість екологічної діяльності як на місцево рівні, так і рівні держави.

Зважимо й на те, що неможливо досягти позитивних результатів у забезпеченні екологічної безпеки без використання кількісних методів, зокрема прогнозування, яке полягає у науково обґрунтованому прогнозі динаміки та структури економічних, соціальних та екологічних явищ та процесів для підвищення якості рішень, щоб уникнути помилки при розробці проектів короткострокової та довгострокової політики на мезорівні. Прогнозування екологічної та економічної безпеки на мезорівні означає прогнозування майбутнього стану економічної та екологічної складових сталого розвитку [5, с. 34].

На доцільність аналізу витрат і вигод у питаннях впровадженні екологічних проектів вказують ті дослідники, хто вважає, що будь-яка програма з боротьби із забрудненням зумовлює як суспільні вигоди, так і

витрати. Суспільні вигоди, зазвичай, зрозумілі, бо вони уособлюють розв'язання екологічних проблем, так, як економічний розвиток суспільства не може базуватися на невпинно зростаючих обсягах сировини і енергії, адже природні ресурси не безмежні. До складних й доволі дорогих можна віднести застосування примусового впливу законодавчого контролю і стандартів [6].

Таким чином, сталий розвиток країни, висока якість життя і здоров'я її населення, а також національна безпека можуть бути забезпечені тільки за умови збереження природних систем і підтримки відповідної якості навколишнього середовища.

Література:

1. Делія В. Ю. Екологічна безпека як об'єкт правового забезпечення. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 1. С. 195-203.
2. Грибіненко О. М. Індикатори екологічної складової економічної безпеки країн світу. Економіка та держава. 2020. № 4. С. 168-176.
3. Латишева О. В., Підгора Є. О., Касьянюк С. В., Візіров В. Е. Природно-техногенна безпека та екологічна безпека: суть, індикатори оцінювання, роль у формуванні стратегії національної безпеки держави. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 1. С. 145-161.
4. Сталінська І. В. Конспект лекцій з дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки». Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 88 с.
5. Балджи М. Прогнозування соціальної, екологічної та економічної безпеки на мезорівні. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2019. № 2. С. 29-44.
6. Танасієнко Н. П., Поплавська О. В., Федорчук І. І. Стан та перспективи вирішення екологічних проблем в системі національної безпеки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2019. № 4(1). С. 142-146.

***Анотація:** The essence and content of the concept of "environmental safety" are revealed. The role and place of ecological security in the national security system of the state are revealed. The main ways to strengthen the ecological security of the country are identified.*

***Ключові слова:** environment, natural resources, environmental security, environmental crisis*

***Науковий керівник – Сирцева С.В.,
кандидат екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***